

Ємельянова Є. С.,

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

ТЕРМІНОЛЕКСИКА ЯК КОМПОНЕНТ КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ ФАХІВЦІВ АГРАРНОЇ СФЕРИ

У статті розглянуто термінолексику як невід'ємну складову комунікативної культури фахівців аграрної сфери, визначено сутність понять комунікативної культури та сучасної сільськогосподарської термінології, запропоновано й обгрунтовано комунікативно-зорієнтовані види роботи у навчальному процесі.

Ключові слова: термінологія, комунікативна культура, фахівець, аграрна сфера, навчальний процес.

В статье рассмотрена терминология как неотъемлемая составляющая коммуникативной культуры специалистов аграрной сферы, дано определение сути понятий коммуникативной культуры и современной сельскохозяйственной терминологии, предложены и обоснованы коммуникативно-ориентированные виды работы в учебном процессе.

Ключевые слова: терминология, коммуникативная культура, специалист, аграрная сфера, учебный процесс.

The terminology towards the formation of cultured professional communication skills in future agrarian specialists is analysed in the article. The volume of notions "agricultural terminology" and "culture of professional communication" are determined. The forms of implementation of communicative-orientated tasks are offered.

Key words: terminology, culture of professional communication, agrarian specialist, educational process.

Актуальним завданням сьогодення є формування у студентів вищих аграрних навчальних закладів комунікативної культури як одного з основних механізмів досягнення високої результативності у професійній діяльності. У сучасній науковій літературі доведено, що культура професійного спілкування – один із найважливіших складників професійної культури фахівця-аграрія, який забезпечує його конкурентоспроможність на сучасному та майбутньому ринку праці, дозволяє вирішувати виробничі проблеми, спираючись на уміння спілкуватись і співпрацювати з різними людьми [1; 2]. Аналіз існуючих у сучасній педагогічній науці підходів до комунікативної культури дозволяє виділити когнітивно-діяльнісний та діяльнісно-поведінковий (В. Грехнев, О. Донченко, В. Соколова та ін.), аксіологічний (В. Гриньова, І. Тимченко, Н. Ткачова та ін.), емоційно-почуттєвий (С. Гончаренко та ін.), комунікативний підходи (Н. Волкова, Г. Чайка, Т. Чмут та ін.). З урахуванням цих підходів до вивчення феномену "культура спілкування" у дослідженні розуміємо комунікативну культуру як інтегративне явище, та спираємося на дефініцію, запропоновану С. Амеліною: "Культура професійного спілкування аграріїв – це система комунікативних норм, знань, умінь і цінностей, яка реалізується у процесі міжсуб'єктної взаємодії фахівця і є фактором, що супроводжує його професійну діяльність у виробничій сфері й зумовлює її фахово-комунікативну спрямованість" [1, с. 14]. При цьому враховуємо той факт, що основою професійного спілкування є літературна мова, а дослідження особливостей комунікації студентів вищих аграрних навчальних закладів на лексико-семантичному рівні дало змогу виявити, що для них основним засобом навчальної взаємодії є мова професії, невід'ємний компонент якої становить термінологія [2, с. 16]. Сьогодні саме "... термінологічна лексика має велике значення для науково-виробничої комунікації, сприяючи її інтелектуалізації, полегшує процес засвоєння знань та реалізації їх у майбутній фаховій діяльності, поглиблює знання студентів про ознаки вивчених понять, є засобом активного професійно зумовленого словникового запасу, підвищує культурний рівень майбутньої української інтелігенції" [6, с. 3-4]. Таким чином, у сучасних умовах постає завдання "формування вербального портрета фахівця" [2, с. 18], зміцнення мовно-функціональної основи культури професійної сфери шляхом удосконалення загальномовної підготовки студентів, розширення видів навчальної діяльності з ґрунтовного засвоєння термінології як компонента мови спеціальності, що й зумовлює актуальність нашої розвідки, метою якої є спроба висвітлити пріоритетну роль термінолексики у вербальній комунікативній культурі фахівців аграрної сфери, а також запропонувати комунікативно зорієнтовані види роботи у навчальному процесі.

Історично термінознавство завжди було міждисциплінарною дисципліною, яка, на відміну від інших наук лінгвістичного циклу, безпосередньо має відношення до відповідного немовного фаху. Промовистим фактом є те, що основоположниками термінознавства як наукової дисципліни вважають росіянина Д. Лотте, латвієця Е. Дрезена та австрійця Е. Вюстера, які були інженерами, а Е. Вюстер і Е. Дрезен – ще й есперантистами. Ніхто з них не мав філологічної освіти, але це аж ніяк не виключає обізнаність із лінгвістикою та проблемами професійного спілкування тією чи іншою мовою [5, с. 125]. Характерно, що Комітет науково-технічної термінології АН СРСР завжди очолювали видатні вчені, зовсім не мовознавці, а металурги, гірняки, фахівці з інформатики [7, с. 8]. Таким чином, термінознавство завжди було пов'язано з проблемами професійної комунікативної культури.

Сьогоднішні наукові розвідки набувають дедалі виразнішого міждисциплінарного характеру. Складовими частинами сучасної сільськогосподарської термінології є терміносистеми цілого комплексу взаємоінтегрованих наук, що зумовлює неоднорідність складу досліджуваної термінології: до її корпусу входять лексеми, семантично співвідносні не лише із сільським господарством, але й ботанічним, зоологічним, медичним, хімічним та іншими термінологічними ресурсами. На основі аналізу праць як українських термінознавців (Т. Кияк, І. Квитко, І. Кочан, Т. Панько, Л. Симоненко та ін.), так і зарубіжних (Г. Винокур, Б. Головін, В. Даниленко, А. Суперанська, Н. Picht, L. Hoffmann та ін.) поняття "сучасна сільськогосподарська термінологія" розуміємо широко як сукупність термінологічних систем, пов'язаних із наукою і виробництвом сільськогосподарської продукції [3, с. 5; 8, с. 9].

Специфіка формування професійної комунікативної культури у вищому аграрному навчальному закладі обумовлена цілями і особливостями майбутньої фахової діяльності студентів. Тому критерієм відбору термінів для

опрацювання є їх частотність, значущість, доступність в когнітивному плані та відповідність поставленим цілям навчання і реаліям сьогодення.

Вивчення термінології у процесі формування комунікативної культури фахівців аграрної сфери передбачає реалізацію низки завдань: 1) надання студентам теоретичних і практичних знань, необхідних для достатньо вільного орієнтування в основних поняттях та визначеннях, які застосовуються в термінології та термінознавстві; 2) ознайомлення студентів з основними способами творення, моделями, типами, структурно-семантичними особливостями, стилістичними та соціолінгвістичними функціями сучасних термінів; 3) навчання студентів основним методам та прийомам перекладу термінів у фахових текстах і в процесі професійної комунікації, оскільки сьогодні "близько 50 % помилок у перекладі – це помилки, пов'язані з термінологією" [7, с. 139]. Реалізація цих завдань цілком можлива, якщо врахувати мотиваційний аспект навчання, адже сьогодні визнаним фактом є те, що успішність професійного спілкування значною мірою визначається вербальною комунікативною культурою фахівців, досягнення достатнього рівня якої неможливо без глибоких знань законів формування, розвитку та структури термінології.

Продуктивність засвоєння термінів, їх розуміння та активне використання в усному та писемному фаховому мовленні залежить від правильно підібраних тем для опрацювання та системи вправ. Аналіз наукової літератури дає підстави стверджувати, що комплекс вправ має містити: репродуктивні вправи на рівні слова, терміносполучення та речення; рецептивно-продуктивні вправи на рівні термінологічних відповідників, словосполучень і синтагм; рецептивно-продуктивні вправи на рівні текстів; завдання для самоконтролю; контрольні роботи у вигляді тестових завдань, які надають змогу з'ясувати ступінь засвоєності студентами теоретичного і практичного матеріалу. При цьому варто враховувати вдосконалення комунікативних вмінь за чотирма видами мовленнєвої діяльності (говоріння, читання, письмо та аудіювання), а також розвиток навичок планування мовленнєвої поведінки в рамках професійного середовища.

У підсумковій частині вважаємо за потрібне виділити основні види роботи, що мають широко застосовуватися для опрацювання та засвоєння студентами термінології з метою формування професійної комунікативної культури: 1) робота над навчальними текстами фахового спрямування (на початковому етапі навчання); 2) робота з неадаптованими аутентичними джерелами професійної інформації; 3) укладання особистих термінологічних словничків (тлумачних монологічних і перекладних білінгвальних); 4) опрацювання різних методів і прийомів усного та письмового перекладу термінологічних одиниць; 5) складання і написання анотацій та резюме до фахових текстів; 6) підготовки доповідей конференцій та форумів за фахом; 7) викладення стислого змісту та висновків курсових і дипломних проектів; 8) написання аргументативних і дискурсивних есе; 9) стисле викладення змісту й результатів навчально-виробничої практики на підприємстві відповідного профілю.

Таким чином, результати аналізу наукових робіт і практики підготовки фахівців дозволяють констатувати, що досягнення високого рівня професійної комунікативної культури спеціалістів аграрної сфери сьогодні неможливо без опанування термінологією як важливою і невід'ємною складовою фахового спілкування. Перспективним вважаємо вивчення та систематизацію інтерактивних методик навчання термінології в процесі формування іншомовної професійної комунікативної культури.

Література:

1. Амеліна С. М. Теоретико-методичні основи формування культури професійного спілкування у студентів вищих аграрних учбових закладів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук за спец. 13. 00. 04 – теорія та методика професійної освіти / С. М. Амеліна. – Харків, 2008. – 42 с.
2. Барановська Л. В. Теоретико-методичні основи навчання професійному спілкуванню студентів вищого аграрного навчального закладу: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук за спец. 13. 00. 04 – теорія та методика професійної освіти / Л. В. Барановська. – Київ, 2005. – 44 с.
3. Ємельянова Є. С. Галліцизми в сучасній українській сільськогосподарській термінології: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук за спец.: 10. 02. 01: українська мова / Є. С. Ємельянова. – Харків, 2009. – 20 с.
4. Іващенко В. Л. Організація термінологічної діяльності в галузі стандартизації в країнах Європи та Америки (аналітичний огляд веб-порталів) / В. Л. Іващенко, І. А. Казимирова, Л. В. Туровська, Н. О. Яценко / Термінологічний вісник: Збірник наукових праць / Відп. ред. В. Л. Іващенко. – К.: ІУМ НАНУ, 2011. – Вип. 1. – С. 133-156.
5. Піхт Г. Навчання термінології. / Геріберт Піхт / Термінологічний вісник: Збірник наукових праць / Відп. ред. В. Л. Іващенко. – К.: ІУМ НАНУ, 2011. – Вип. 1. – С. 124-132.
6. Шепель Ю. О. Міжгалузева термінологічна омонімія у сучасній англійській мові: монографія / Шепель Ю. О., Секрет І. В. – Дніпродзержинськ: ДДТУ, 2010. – 335 с.
7. Шелов С. Д. Терминологическая норма в освещении российских лингвистов в период 70-80-х годов XX века / Шелов С. Д., Лейчик В. М. / Термінологічний вісник: Збірник наукових праць / Відп. ред. В. Л. Іващенко. – К.: ІУМ НАНУ, 2011. – Вип. 1. – С. 7-19.
8. Larousse agricole / M. Mazoyer. – Paris: Larousse, 2002. – 766 p.